

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенограма

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н

С Ъ В Е Т

С о ф и я

31 октомври 1986 г.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

	стр.
1. ОТКРИВАНЕ	
и ДНЕВЕН РЕД	3
2. ИЗКАЗВАНИЯ	
Николай Люцканов	4
Таня Масалитинова	5
Антония Каракостова	7
Георги Гайтаников	8
Младен Киселов	8
Дико Фучеджиев	14
Стефан Данаилов	15
Асен Шопов	16
Асен Миланов	16
Енчо Халачев	16
Димитър Канушев	17
Асен Шопов	18
Банчо Банов	18
Асен Шопов	18
Банчо Банов	18
Таня Масалитинова	19
Асен Шопов	20
3. ЗАКРИВАНЕ /Банчо Банов/	21

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенограма

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н

С Ъ В Е Т

Състоял се в Заседателната зала на НТ "Иван Вазов" на
31 октомври 1986 година

НАЧАЛО: 13.20 ч.

КРАЙ: 15.00 ч.

О Т К Р И В А Н Е:

ПРЕДСЕДАТЕЛ ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другарки и другари,
Откривам заседанието на Художествения съвет като предлагам то да протече при следния

Д Н Е В Е Н Р Е Д:

1. Обсъждане на постановката на "ТРОЯНКИ" от Еврипид, постановка на н.а. Асен Шопов;

2. Разни.

Има ли други предложения? – Няма. Преминаваме към първа точка – обсъждане на видяната постановка. Имате думата!

НИКОЛАЙ ЛЮДКАНОВ:

Според мен, срещаме се с един сериозен опит да се прочете тази безсмъртна драматургия по един съвременен начин. В крайна сметка се оказва, че тези идеи са вечни, защото е вечна и смъртта, и страданието, и убийството. Аз лично съм разтърсен от тези идеи и от тази мощ на тези дребни хора и от този ужасен кръговрат на живота, в който проблемите са едни и същи, насилието е закон на живота и т.н. Но при всички случаи ние се срещаме с такъв опит. Почти инцидентното включване на "Троянки" в нашия репертоар се оказа много удачно и много навреме, защото лозунгът за мира има по-конкретни измерения и осъществяване. Според мен съвременното прочитане на "Троянките" се събира в няколко пункта:

1. Запазена е епическата същност на произведението, въпреки основната промяна на стилистиката на древногръцкия театър, на мизансцените, защото какви точно са били никой с точност не знае. Но те са били с маски, а това не общува със съвременното сценично разказване. Променена е двуизмерността на изображението.
2. Втората рязка промяна към съвременност е проявата на психологически реализъм в сценичния разказ. Хората общуват и са свързани с едни видими психологически връзки, въздействието като волеви акт да се промени нещо.
3. Третият момент е, че темата за войната у всички актьори е станала тяхна лична тема. Това никак не е толкова лесно и е един много съвременен момент, защото ако той не се възприеме разказът на сцената става литературен и не въздейства.

Искам тук специално да подчертая, че се срещам с желание за дълбоко вълнуващо актьорско присъствие на сцената. И актьорите постигат това и най-вече в лицето на една голяма българска актриса.

4. Четвъртото ми усещане за съвременност е, че в сравнение с представлението, което гледа режисьорският съвет, сега в героите има развитие. Направено е усилие за избягване на тази вътрешна статичност у актьорите. Според мен по този начин хорът е станал

по-жив, по-реален. И ако трябва да се говори за някакви недостатъци, то те за мен са:

1. Дали се приема или не това рязко скосване с традицията. Аз лично го приемам, защото ми въздейства, кара ме да ставам съпричастен на драмата на героите. Това е спорен момент. Даже и на режисьорския съвет беше спорен. Но аз не се дразня. Приемам това, съчувствувам и ми се струва, че и зрителната зала няма да остане безчувствена.

2. Според мен сериозен недостатък е тази вечна претрупаност в постановките на Асен Шопов. Нетърпението ми е кога Асен ще отиде към една по-голяма строгост на средствата. Могат малко да се намалят пушеците и огньовете. Ние вече ги възприехме, но заради тях на моменти почти изпуснах ролята на Жоржета. Друго, мисля, че танцът е нож с две остриета. От една страна много силно и интересно решение, но не е доведено до края и ми се струва, че нещо липсва в психологическата му мотивировка. Героинята в "Хоро" започва да играе накрая, когато нещата са натрупани до такава степен, че тя трябва или да умре или да излезе в някакъв невероятен танц. Тук е малко рано. Но като хрумване е много интересно. Може би тук е разковничето, да се определи до края този танц. И ако Асен не се откаже от някои претрупани неща, струва ми се, че усещането за разнопосочност ще изчезне ако се появи танцът по-късно и наистина ще поднесем на публиката един съвременен прочит на едно безсмъртно произведение, изиграно от едни великолепни актриси. Спомага и визуалното решение тук - тези обгорели костюми смятам че допринасят за визуално внушение. На добър час!

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА:

Искам да кажа това, което в момента много силно ме възбува. Лично на мен пиесата ми оказва огромно въздействие. Много съм щастлива, че най-сетне в нашия театър се включва такава една страшна творба, която просто не можеш да повярваш, че е написана преди 2500 години. Уверявам ви, че на мен пиесата ми звучи съвре-

менно. Това идиотско човечество на нищо не се е научило. Все едно, че пиесата е написана сега. Със същия заряд на омраза, на жестокост, на недомислие, на отмъщение. Хората са си останали същите за съжаление. Затова тази пиеса така силно ме разтърси. Страшно харесах решението на декора с тези последователни наслагвания. Отдавна никой от нашите спектакли така не ме е вълнувал. Това за танца на Жоржета ми подействува силно, но може би времето на излизането не е точно тук. Аз така го възприех и така ми подействува и уверявам ви, че това е един много силен момент. Всеки епизод е завършен, страшен и точен. Радвам се за моите колежки и въпреки, че се говори за тях, ние имаме страшни актриси. Това е героизъм. Маргарита има голяма сила и с този глас, това присъствие на тази жена е много на място и е силно и действително е съчетано с Еврипид. Всички епизоди са великолепни и което е най-странно леката жена ще остане винаги жива. Интересното е, че почти има смях. Това е нещо невероятно като категория мислене.

Не мога да се залавям за дребни неща. Хорът ми въздействува също добре. Единственото нещо, което искам да отбележа е че финалът според мен не е хубав. След всичко това, което върви нагоре за мен пиесата свършва с оплакването на детето. Това е кулминацията. От там бих минала направо на гласа, който казва: "Запалете Троя!" Пожар! Достатъчно е и да се върви към финала. И без това не се чува какво говори хорът. Ненужно е. Съвременната протестна песен също е излишна, и без нея публиката разбира за какво става дума. Това е все едно на меда захар да сложиш. Пиесата е съвременна, звучи си. За да има спектакъла това въздействие, което е намерено трябва да се промени финала. Добре че се качи пиесата на голяма сцена и слава богу че се включи един Еврипид в нашия репертоар. Аз съм участвувала в "Антигона" на времето. Беше разработено като една красива картина на древния свят, но нямаше това въздействие, според мен. Имаше една великолепна форма, но нямаше това силно емоционално въздействие върху зрителите. На добър час от сърце!

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА:

Когато гледахме представлението заедно с режисьорите имах усещането, че сме на ръба на провала. Не стана провал и спектакълът тръгна да се ражда. Сега сме някъде на пътя към успеха, но не сме го достигнали. И вчера и днес нещата са много променени. Бележките, които искам да отправя са може би в две посоки. Не приемам твърде бутафорната перука и брада на Борис Луканов на авансцената. Аз не мога да чуя нищо от това, което говори от тази брада. В предишния вид на спектакъла ми действуваше много по-силно и усещах това, с което ще контактува героинята на това представление. Сега не стига. Второто е големият парадокс, че атомната бомба по никакъв начин не може да ме уплаши. Предлагам на Асен да помисли по този въпрос според мен прожекцията е излишна.—Много по-силно е небето, което се открива. Всичко е ясно. По линията на това решение, как са станали много от нещата в хора, така имам спор и при появата на Менелай. Записът виси и след сцената на детето тази техника внася нещо съвършено чуждо или поне той да говори едновременно със записа, но все пак по-добре е да се махне. Нещата страшно са овладени. Разумът и повнанието в една агония са нещото, което подкупва с изключително силната сцена на погребението на детето и конфликта с боговете. Мариус Донкин е нещо изумително като дарование и ми се струва, че режисьорът има още работа по построяването на конфликта на образа. Някъде ми се губи действието и остават бляскавите възможности на актьорите неразпределени в хода на целия спектакъл, те не отиват към една градация. Финалът трябва да бъде по-сгъстен и по-чист, защото от пожара твърде дълго е влаченето на хора. Много силно е "Троя загина!" Искане ми се там да не е така обречено. Това е все пак един протест, а толкова години вече Троя е жива в историческия ни опит.

ГЕОРГИ ГАЙТАНИКОВ:

Аз имам няколко конкретни бележки. Извън това, че представлението ми хареса и никакви притеснения може да са имали основание, но сега не съществуват. Искаше ми се на няколко места да видя лицето на Маргарита, която твърде често е повече на тъмно, отколкото трябва. Разбирам, че е необходимо, но е малко в повече. Другото е за финала. Ако трябва да има музика, струва ми се, че е много далечна асоциацията. Поне да е гръцка песента, но английска... Що се отнася за атомната гъба на края въобще не се разбира какво е това. По-скоро е някаква глаца на животно. Просто се размазват едното в другото. Това са моите бележки. На дъбор час!

МЛАДЕН КИСЕЛОВ:

Аз имам следните съображения:

1. Смятам, че са прави изказалите се за правилния репертоарен избор и смятам, че така афишът на театъра получава едно обогатяване и тематично и най-важното, че от сцената започва да звучи един текст, който сам по себе си вече води до съпоставка и тази съпоставка в краен случай не е в полза на другите наши заглавия, където и театралния език и текста, който се говори от сцената са просто много плоски и жалки. Не е за съжаление, това е естествено, тъй като много години театърът черпи от тези извори и се оказва, че са неизчерпаеми. Много е вероятно да останат ненадминати. Много силно впечатление ми прави отношението, което всички на сцената демонстрират към текста. Много сериозно, това е един професионален факт. Респектът на изпълнителите личи и се предава и в зрителната зала. Смятам също, че много сериозното отношение, към това, което трябва да се изпълни на сцената, чувството на актьорите за това, че поетът е над тях. Това чувство на достигане на литературната основа е много сериозно и за щастие в нашите актьори този респект е жив, защото всеки текст може да бъде профиниран и много

бързо да се окаже невъзможен за поставяне.

2. Къде са опасностите в работата, която сега виждам? Вчера и днес, смятам, че има едно несъответствие между отделните стойности.

3. Присъединявам се към изказването за костюмите. Като една от съществените страни на представлението: С много любов е работено и измислено и реализирано и освен това той е достатъчно едър и внушителен, за да съответствува на текста. Несъответствията са преди всичко в това, което правим за поднасянето на текста на зрителите и самия текст. Защото ми се струва, че в много моменти все още насладата идва по рационален път, т.е. от това, което текстът говори на нашето съзнание и нашите асоциации идват от чутата думичка, а не от живото действие. В този смисъл смятам, че работата ще продължи естествено след като представлението излезе пред зрителите и бъдат направени изводите от тази среща. Те често водят до продължаване на работата, но и до отказване. Това представление ще има добър повод сред срещата със зрителите да продължи усъвършенствването си. Сцената говори на залата големи и сериозни неща, но това което ми прави впечатление като несъответствие между текста и неговата реализация по-конкретно е в следните места:

1. Смятам, че на перуките и на стилизираните костюми на боговете и на Елена налагат друг подход към текста и малко по-различен начин на игра. Според мен стилът на играта трябва да бъде променен, защото стилизацията е била измислена, за да уголеми нещата, да ги представи в един вид, който повече отразява, нещо повече е от битието, който задължава зрителят да се отнесе по друг начин към това, което му се предлага. А когато това остане само като външен знак, а актьорът е на едно особено вътрешно ниво, то тогава се получава едно неразбиране. Защо е нужна тази стилизация в костюмите? Сцената между Елена Менелай и Хекуба е решена в един достоверен план, който е

убедителен на това ниво, на което се играе и в този смисъл условността, която е заявена предварително в този костюм изчезва. Смятам че подобни неща като несъответствия съществуват и в още някои моменти, в които хората реагира като един сбор от битово правдоподобни човешки индивидуалности, в които в някои моменти се появява тази черта, която поетът е заложил в хора като нещо повече от битово правдоподобна група жени. Тук също има несъответствие, което в доста моменти се преодолява, но там където не се преодолява продължава да бъде проблем за въздействието на цялото. Смятам, че един от най-големите и най-сериозни по линия на несъответствията епизоди, които искат едно продължаване на осмислянето е епизодът с детето. Тук за мен има едно основно нещо, което не е постигнато и искам да се спра по-подробно. Проблемът с включването на детето е много тежък технически и си представям какво е трябвало да бъде преодоляно, за да се монтира тази сцена. Но и вчера и днес за мен остана един въпрос, защото това е като събитие в драматургията, като откровение, до което е достигнал поетът, за да напише такава сцена, в която детето може да бъде отнето от майката пред нас, на сцената. Това налага според мен откъсване от всякакви опити да бъде тази сцена "разиграна", т.е. да бъде поставена мизансценирано, за да може да се поддържа някакво "разнообразие". Всичко това пред лицето на факта, който се случва на героинята за мен просто не се връзва. Конкретно: ако си представим какво значи да се съобщи на една жена, че детенцето ѝ трябва да бъде убито, ако си представим действително какво значи това, то за мен е невъзможно да си представя, че тази жена ще позволи това дете да бъде отнето от нея и второ никога тя не би го дала на някого в ситуацията, че на нея вече ѝ е известно, че то ще бъде убито, а после да се оттегли, за да страда, да произнася монолог. Това е ненамерено решение, тъй като ситуацията изисква много мощно и просто решение, лишено от грижата за разнообразие.

Струва ми се, че самият факт, че то трябва да бъде физически откъснато от нея е ключа към тази сцена. Защото няма сила, която може да откъсне детето от майката - или ще бъдат хвърлени от скалата заедно, или става дума за майка под въпрос. Подходът към тази сцена е бил по-театрален, отколкото жизнено достоверен. Мисля че това е върховата сцена в спектакъла и когато отнемането на детето, а след това и погребването му станат, нататък изгарянето на града и всичко останало за зрителя остава един технически момент, докато историята с детето станала пред нас си остава върхов момент. Трябва да се появи то, разделянето трябва да стане видимо, защото това е в основата на потресението. А представата на зрителя, че гори някаква Троя е умозрителна. Тоест живото действие създадено от поета трябва да бъде използвано, изцедено докрай, за да бъде постигнат максималния ефект, който се търси. Смъртта на детето е онова, което става пред зрителя, за всички други смърти само се говори. В този смисъл единственото убийство, което става пред нас е това на детето, поетът не случайно прави тази сцена. Не само че ще го откъснат от нея, но и ще го донесат след това мъртво при нея, за да го погребат пак пред нас, на сцената. Върховият момент, според мен, се нуждае от прецизиране на средствата. В този смисъл погребението на детето и от двете изпълнителки засега е в сферата на едно спадане на тонуса след сцената с Елена. Днес в сцената с Елена този целият епизод беше проведен блестящо от Дупаринова, за сметка на другите епизоди, в които просто елементарно не се чува текст. Допуска се от страна на актрисата след такъв невероятен епизод следващата сцена, в която донесят детето да премине в толкова камерна форма, в такова прибиране на средствата, че в един момент ти се иска да извика по-силно, за да дойде словесното решение, в което представлението отново ще се въздигне. Написаната с внимание и със сила сцена минава равно. Някак си разчитайки на това, че прощаването само по себе

си би трябвало да занимава зрителите и те ще го следят. Всичко там е обикновено, не е търсено вътрешното. Странно ми е, след като малко преди това сме били така впечатлени. Въобще трябва да продължи работата по преодоляването на тази неравност. Често тези преходи са случайни – моменти на подем и моменти, в които това ниво на текста остава много далечно. Може би това е просто една умора, защото си представям какво значи да се изнесе такъв моноспектакъл, в който има вмъкнати и други епизоди. Усещам едно вътрешно разкъсване на линията, когато в момента се акцентира като че ли се разчита на това, че залата би трябвало да продължи да внимава. Но тя нама да продължи да внимава. Ще внимава само тази част от нея, която търси вътрешното, което ние искаме. Но непременно ще дойдат и зали, които нямат отношение към това и когато те дори не чуват, рискуваме да скъсаме нишката между сцената и залата. И когато дойде новият мощен откъс може би вече ще бъде късно. Струва ми се, че постигнатото в тези моменти трябва да бъде еталона за приравняване на целия спектакъл, защото заявката която имаме е за нещо много едро, което съответствува на текста като първоначален замисъл. Тоест аз усещам Асен мощен в старта още, който е в него сами. И именно тя е гаранция, силата която се усеща, че спектакълът ще бъде поддържан в един тонук и доработен в същия тонус. Защото е жалко, когато се удари шамар на зрителя и той наистина се сепне, след това да имаме моменти, които ние с невнимание ще омекотим ефекта.

Много силно присъствуват мъжете в представлението. Специално искам да отделя присъствието на Мариус Донкин. Отдавна, още в опитите които правеше в Пловдив, той не е бил толкова едър вътрешно. Има няколко момента, в които ясно поднася тези различия, от които се състои този човек. И това прави този образ непрекъснато интересен. Истината и свободата с която играе личи. Тя просто носи на сцената един противник

който е реален, а не е просто измислен. Има някои малки битовизми в играта на Иван Тонев. В първите места той носи необходимата сила, но има моменти в които усещам един подход доста олекотен и като че ли е достатъчно просто да си промърмори текста и с това да се изчерпа събитието. Това не стига за един човек, който непрекъснато носи на сцената новините на нарастващия ужас. Ако е зададено от автора и се направи с тези пружини, то тогава това е втората голяма трагична роля. Защото през няколко минути той излиза на сцената ужасен от това, което трябва да каже. Съгласен съм за осветлението на Хекуба по времето на единия голям монолог с Елена. А по отношение на финала смятам, че това е въпрос на избор. Въпрос на художествен избор. Какво да се направи с тази песен, дали има смисъл от нея или обратното. Според мен възниква един такъв въпрос: цялото представление е един наш, днешен български вик срещу нещо, което се нарича война и срещу което е насочено в момента човечеството. Но у нас ние имаме твърде малко такива прояви, все още за нас войната е нещо далечно и ние продължаваме с мащабите на нашата страна да се отнасяме като към далечно нещо, Това, което става днес в света е едно лично включване на толкова количество хора към темата за ужаса, който идва и в нашето представление то съществува. Това, че на всички майки в света така ще им отидат децата го има в представлението. То пробива през всички несъвършенства на репетициите. В един момент това трябва да бъде увенчано с английска песен. Има противоречие във финалната точка и българския двунасов глас който бие на места много силно като наше лично отношение. В един момент се оказва, че трябва финалния вик да го изкрещи някой на английски. Това има нужда от осмисляне. Според мен гнева на едно представление не би трябвало на чужд език да се изкаже. Самият факт, че с такъв вик завършва представлението е великолепен, но как да стане с наш вик, на български?

Много силен е този финален момент с празната сцена, на която има само дим. Това отива към други измерения, всеобщи, човешки измерения и смятам че в това отношение представлението има една солидна конструкция, в която работата има насока само към актьорите – да бъде доведено докрай изглаждането на несъответствията между текста и начина на поднасянето му. Това според мен ако бъде преодоляно, ние ще имаме едно извънредно цялостно представление, в което енергията на режисьорския замисъл е прераснала в актьорска, независимо от субективните им усещания и след като този текст стига до нас, значи е ясно накъде се движи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Гледането на тази неузряла репетиция на 24 октомври даде повод да се правят неблагоприятни оценки. Респектиран съм от изобразителната сила на това представление и от играта на актьорите и особено днес на Маргарита и Жоржета. Може би в своята експресивна стихия Асен малко е претрупал някъде някои неща и според мен има нужда от едно малко прочистване. Но в представлението, което гледахме днес, проличава една сериозна заявка. Понятието съвременен прочит е защитено абсолютно. Ние завоюваме с това представление решителен успех. С много труд и усилия и нерви беше свършена тази работа, но сега се намираме пред резултат, който според мен е внушителен и силен, без да говоря за това че е истински съвременен. За финала могат да се кажат много неща. А за английската песен, ако остане, непременно да се даде превод в програмата, а също така и да се отбележи, че е песен на Джон Ленън. Това е абсолютно задължително. Финалът ми се стори доста разточен, но смятам че имаме среща с много интересно произведение на нашата сцена. Не се съмнявам, че то ще има успех и работата до премиерата ще бъде достатъчна.

Голяма част от бележките имат професионален характер, бяха много точни и Асен Шопов трябва да се съобрази с тези, които сметне за най-целесъобразни.

СТЕФАН ДАНАИЛОВ:

Абсолютно съм съгласен с Младен Киселов за сцената с детето. Моето впечатление от това, което гледах днес е голямо. Така емоционално не съм преживявал от дълго време насам представление и от 1966 година, когато гледах "Иван Кондов" не съм седял така в салона. Не зная какво, но още от самото начало нещо страшно ме грабна и един път само се замислих, че нещо трябва да се промени. От момента, в който с е казва че детето трябва да бъде убито трябва да стане някакво чудо, защото и хорът така обединен е вътре в къпа. Затова моментът, в който идва Иван с трупа на детето, стори ми се че прекалено дълго той разказва. Но седейки този труп толкова време, докато той говори ме накара да погледна как и хора и майки и баби седят и гледат телцето и нищо... Просто по-късно трябва да влезне този труп. Наистина ръкавицата, която хвърлят тези актриси на мъжкото съсловие е повод да се замислим. Аз не съм знаел, че те имат такъв глас! Това което си измислил, Асене е твоя лудост и е невероятно! В дълбок възторг съм от присъствието и работата на нашите жени, на това толкова силно представление.

Финалната песен според мен е ненужна. Абсолютно съгласен съм с Младен. Това е чисто национално антишовинистично чувство. Това е два часа бой на българите и не може да нямаме нещо, което може да го изпее наше българско дете например или друго нещо, за да бъде наше българско докрай. Бомбите, които участвуват в звуковата картина са абсолютно достатъчни. Толкова живо да влезе в залата, мисля че е проблем на всеки актьор. Това е моето усещане, така да те грабне, за да не усетиш кога са минали тези часове. От сърце им желая на добър час!

/Дико Фучеджиев и Стефан Данаилов напускат заседанието поради участието им в сесия на Народното събрание/

АСЕН ШОПОВ:

За утре и другиден представлението е продадено и ще се реализира във вида, в който го видяхте вчера и днес. Корекции може да има чак към 8 и 9, а дотогава дори не се знае дали аз ще бъда тук.

АСЕН МИЛАНОВ:

Въз основа на това прекрасно аналитично изказване на Младен Киселов върху всичко друго какво може да се каже? Аз искам да направя само една препоръка. Вярно, че е идеален танца, но това изморява Жоржета и нейното спада, не стига. Тя не трябва да играе, за да може да говори, глас няма, не виждате ли? Помислете върху това.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Искам да изкажа несъгласието си с директора, макар че го няма, думите ми се записват, така че не говоря зад гърба му. Предварителният режисьорски съвет, който се проведе съвсем не беше излишен, той имаше голяма и решаваща полза, за да бъде днес представлението такова, както го видяхме. Тогава то не беше добре. Той каза, че това е реалната представа от представлението. Всички, които присъствувахме се изказахме и то много искрено и това беше полезно, тъй като много неща са съобразени и присъствуват в спектакъла. Това го казвам по повод на изказването на директора, че съветът е бил излишен.

Настина ми импонира много мащаба на решението, което съответствува на мащаба на идеите вложени в това безсмъртно произведение. Слава богу че се прехвърли на голяма сцена. Цялата сцена, звуковото решение отговаря на този замисъл. Струва ми се, че силата на представлението е в първата му част, а след това започва да се уморява и да тъпче на едно място. Не знам на какво се дължи тази умора. Другата ми бележка е, че малко

еднакво се сменят ритмите в епизодите. Трагичното не се натрупва последователно и с още повече и повече набираща мощ и скорост докато стигне до своята кулминация.

Другата ми бележка е за хора. Все още той на места повече е като масова сцена като че ли в изразните средства не е намерена тази мощ и сила. Аз приемам танца и ако те присъстват в по-голяма част в градежната конструкция целия спектакъл би вървял по друг начин и лицето на самия хор би било друго. Би се засилило общото внушение на идеите на спектакъла. В заключение мисля, че последната част на спектакъла е още сурова и се нуждае от доработване. Движението към финала все още е неточно, както това става в първата част на спектакъла. И още нещо, днешното представление с присъствието на Маргарита Дупаринова се засилва. При Иванка Димитрова нещата вървят по-рационално, по-малка емоционална ангажираност и с по-малко трагика. Поради това ние оставаме по-скоро равнодушни към това, което извършва.

ДИМИТЪР КАПУШЕВ:

Искам само да декларирам впечатлението си. Смятам, че спектакъла е новаторски. Това ражда полемика сред специалистите и мисля, че това също е един модерен акцент, тъй като адресът е отправен към най-широката аудитория, в същност това е най-големият автор от тази епоха. Вторият момент е, че театърът в трагедийния ключ търси разрешаването на гражданските проблеми и тук не става въпрос само до Маргарита Дупаринова, а до общото усещане за света и това е една като степен и като насока съществена корекция в работата на театъра. Това според мен липсва на нашия театър и това го прави недостатъчно интересен за публиката, индиферентен. Имам една забележка от общ план. Струва ми се, че в изграждането на целия спектакъл липсва достатъчно ясен израз на тези възлови сцени, които ще тласнат разрешението на финала и то във визуален план. Имах чувството, че това е един предимно словесен тип театър, а освен това не се и чуваше добре.

Смятам, че гледам спектакъла във висока степен на неговата готовност. Но това е един въпрос, който е по вина отчасти на драматургията и на професионалното умение.

АСЕН ШОПОВ:

Дължи се на театралния превод. Липсва нещо съществено в поетиката. Освен Маргарита Дупаринова, Жоржета Чахърлова, Мариус Донкин и Иван Тонев искам отново да се върна към тази първоначална осмисленост за новаторската природа на спектакъла и за тази кореспонденция на спектакъла, хвърлям парабола към актуалните и горещи проблеми на деня.

БАНЧО БАНОВ:

Тук се каза, че е случаен изборът на "Троянки". Искам само да въведа порядък в истината. Тази пиеса стои от 7-8 години в репертоара на театъра. Второ, когато обсъждахме спорния момент как да се реши този спектакъл ние получихме лично оригиналния превод.

АСЕН ШОПОВ:

Преводът е поръчка от Народния театър по времето на Мнидов тук. Макар че включването е инцидентно като камерна пиеса, имало се е предвид древногръцка пиеса:

БАНЧО БАНОВ:

Когато се водеше спор как да се реши сценографски, смятам, че и Асен е имал вътрешни противоречия и в такъв случай трябва да се вземе една такава поука, че трябва да се решава с тези средства, които са силни в нашия театър. И фактът, че сме подхождали с такива средства е правилен.

Третият въпрос – Еврипид както е известно минава за най-ярък поет на епохата и тук една от заслугите на театъра е че в спектакъла се показва мащабността на неговата поезия. Тя се изразява в това, че той освен че върви по сюжетния ход на нещата използва всеки момент за да мине към големи поетични обобщения. И в много случаи разклащането на спектакъла се дължи на това, че все още не е овладян момента на голямото поетично обобщение на поета и има малко предоверяване на поетичния разказ. Аз мисля, че сцената с детето води към голямото обобщение. "Няма Троя!" не случайно той го загатва преди това защото този човек ще възстанови Троя и оттам идва смъртта на детето – ясно е, че няма да има Троя. И както се оказва от историята Троя съществува само като поезия.

Последното е, че ми се струва, че в поетичната тъкан на произведението е вложена още една идея, която е загатната и би могло да помогне на режисурата, ако тя се отнесе сериозно към това и за финала. Еврипид пише тази пиеса за Атина, войната не донесе нищо добро на Троя, но какво добро донесе на Атина? – Нищо. Победителите също са победени и ми се струва че това е темата. В една война в същност и като душевно и като физическо разрушение е еднакво разрушителна и за двете страни. Не е проблемът само в това, че гръцките кораби се разбиват в скалите и че Зевс праща мълниите си на Атина, проблемът е че няма победители и победени в тази война. Би могло да се помисли в тази насока.

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА:

Искам да призова режисьорите да бъдат по-доверчиви към актьорите. Много се радвам, че днес блеснаха така хубаво нашите колеги. Спомням си, когато се разпределяше една пиеса и Кр. Мирски каза, че М.Д. не става вече за нищо, когато ние я предложихме за тази роля. Да не съм чула никога такива приказки! Вие всички видяхте кой колко може и какво заслужава!

АСЕН ШОПОВ:

Когато взех тази пиеса, аз я взех импровизирано, за да работя с някого. Проблемът тук е друг. Той е и в онзи режисьорски съвет, когато аз попитах ще поеме ли театърът задължението да изведе тази пиеса, защото тя свършено не е готова. И сега с признателност чувам разкошните бележки, които ми се правят. А това представление идиотски не е готово. То е че през всичкото време аз се боях и си баех и накрая ако си помисля какво бих направил аз от тази пиеса и от тази Маргарита и от този театър, ако не бях се боял? Няма никакво значение кога ще се роди това и онова. Аз не съм й дал и нито една репетиция. Още на първата репетиция, когато прочете пиесата беше Хекуба, беше в решението. Нито една репетиция, казах й ето ти текста остава само да си го научиш. С 90 % репетиции мъча другата изпълнителка, която иска, но... Не излиза така.

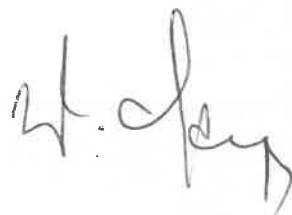
Да благодаря за споделеното. Единственият принципен въпрос, който ако може да се говори по същество е – какво в театъра представлява творческият и професионален момент за оценка? Има един единствен проблем за това, че превърнахме себе си в навик, навика в инерция, инерцията в такова мощно нещо, което вече никой не е в състояние да промени. За това, че скърпваме представленията с бели конци и ги предлагаме на публиката. Цялата ни продукция излиза в момента, в който е трапосана. Току-що съм си научил текста и излизам на сцената без да знам какво става. Това, че става апокалипсис за Троя те не могат да го разберат, защото те едвам се свързват с репликите и движенията. Това не е представление. Нищо не е това. Аз ще взема предвид много от казалите неща. Може на втория етап на бомбата да потънат и гърците като смисъл на това, че войната носи гибел не само за едните но и за другите. Усилията, които бихме могли да направим още се отнасят за 8 – 9 ноември, към премиерните дати. А утре тези репетиции пред публиката са наистина само опит да видим дали ще минат без провал.

БАНЧО БАНОВ:

Имате ли други мнения и съображения? – Няма. Тогава предлагам да приключим обсъждането на постановката на пиесата "Троянки" от Еврипид и да пожелаем на екипа, който я осъществи на добър час!

Закривам заседанието!

ДИРЕКТОР:

/Д. Фучеджиев/